

001

Vroeger stond bij veel Nederlandse boerderijen een kweeper, *Cydonia oblonga*, oorspronkelijk afkomstig uit het gebied rondom de Kaspische Zee. Al in de oudheid was de kweeper het symbool van geluk, liefde en vruchtbaarheid. Maar de vrucht helpt ook tegen dronkenschap: Kweeper, bij het drinken gegeten, gaat tegen dat de 'damp van de wijn' naar het hoofd stijgt (Simon Seth, arts, in de 11e eeuw na Chr.).

001

In the past, many Dutch farms had a quince, *Cydonia oblonga*, originally from the Caspian Sea region. Even in ancient times, the quince was a symbol of happiness, love, and fertility. But the fruit also helps against drunkenness: Quince, eaten with drinking, prevents the "vapor of wine" from rising to the head (Simon Seth, physician, 11th century AD).

‘Onderzoek en kennis zijn de basis van alles wat we doen’

Interview met Jaap Evert Abrahamse, Eva Röell en Gabri van Tussenbroek over de *Onderzoeksagenda Architectuur, Stedenbouw, Landschap* van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bernard Colenbrander en Reinout Rutte

Het interview vindt plaats op donderdagochtend 6 februari 2025, een mooie winterdag, comfortabel gezeten in een hoek van de bibliotheek van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) met zicht op Amersfoorts belangrijkste monument, de ooit zwaar bevochten Koppelpoort. Een print van de Onderzoeksagenda Architectuur, Stedenbouw, Landschap ligt op tafel. Auteurs Abrahamse, Röell en Van Tussenbroek hebben van tevoren twijfels geuit over het tijdstip van het interview, omdat het stuk nog niet klaar is. Bovendien maakt deze onderzoeksagenda – geschreven samen met Harm Jan Pierik en Jeroen Zomer van de afdeling Landschap – deel uit van een bredere kennisstrategie die momenteel door de dienst wordt ontwikkeld en uitgevoerd. Het document waar we het met het drietal over willen hebben, beslaat dus slechts een deel van de onderzoeks- en kennisbehoefte van de RCE. De gezonde tegenzin verdwijnt langzaam gaandeweg het gesprek, en de auteurs lijken er op sommige momenten zelfs zin in te krijgen.

In enkele zinnen: hoe zouden jullie het document dat hier op tafel ligt willen kenschetsen?

Dit is een eerste concept waarin thema's voor onderzoek op een rij worden gezet, primair met de gedachte dat dit onderzoek moet dienen om de erfgoed- en landschapszorg te ondersteunen. Welke grote maatschappelijke opgaven bestaan er? Welke gevolgen hebben die voor het erfgoed? En welke kennis is nodig om die ontwikkelingen bij te houden, of misschien wel er op te anticiperen?

In een eerder nummer van OverHolland (8, 2009, pp. 86-114) is de Erfgoedbalans 2009 geëvalueerd.

“Research and knowledge are the basis of everything we do”

Interview with Jaap Evert Abrahamse, Eva Röell and Gabri van Tussenbroek about the *Architecture, Urban Planning, Landscape Research Agenda* of the National Cultural Heritage Agency (RCE)

Bernard Colenbrander and Reinout Rutte

The interview takes place on Thursday morning 6 February 2025, a lovely winter's day, sitting in a cosy corner of the Cultural Heritage Agency library with a view of Amersfoort's most famous monument, the once fiercely-contested Koppelpoort. On the table, there is a printout of the Architecture, Urban Planning, Landscape Research Agenda. Authors Abrahamse, Röell and Van Tussenbroek were originally concerned about the timing of the interview because the agenda is not yet ready. In addition, this research agenda – written together with Harm Jan Pierik and Jeroen Zomer from the Landscape Department – is part of a broader knowledge strategy that is currently being developed and implemented by the agency. The document we want to discuss with the trio therefore only covers part of the RCE's research and knowledge needs. Fortunately, as the conversation progresses the authors' healthy reluctance gradually disappears and at times they even seem to be enjoying themselves.

In a few sentences, how would you characterise the document on the table?

This is a first draft that catalogues themes for research, primarily based on the idea that this research must be used to support heritage and landscape management. What are the major societal challenges? What are the implications for heritage? And which knowledge is required to keep pace with these developments or indeed anticipate them?

In an earlier edition of OverHolland (8, 2009, pp. 86-114), the 2009 Heritage Review was evaluated. Should we consider that as a predecessor to your

Moeten we die beschouwen als een voorganger van jullie Onderzoeksagenda Architectuur, Stedenbouw, Landschap? Of bouwt jullie agenda ergens anders op voort?

Nee. Ten eerste was de Erfgoedbalans geen agenda maar een balans. Er zat wel een kenniscomponent in, en er werden kennislacunes geconstateerd, maar het stuk was niet geschreven met het idee om toekomstig onderzoek te stroomlijnen, te agenderen of te prioriteren. In die zin hebben we geen voorganger in gedachten gehad toen we deze agenda schreven. Je moet bij ons document veel eerder denken aan de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie (NOaA 2.0). Dat is een lange lijst met algemene en specifieke vragen, die als checklist wordt gebruikt bij onderzoek, met de gedachte: Als je nou toch op plek X of Y opgraaft, denk dan meteen aan die of die vragen. We hebben lering getrokken uit de NOaA 2.0, die we als inspirerend beschouwen, al functioneert die in een ander bestel. Kern van de zaak is dat we een toetssteen nodig hebben om vast te kunnen stellen waarom we het een wel doen en het andere niet. Daarbij wijzen allereerst de maatschappelijke opgaven de weg en verder geven de kennislacunes die we hebben gesignaleerd de richting aan.

Maatschappelijke opgaven én kennislacunes, zeggen jullie. Tegelijk schermen jullie met een zogenoemde systeembenadering die aan de agenda ten grondslag zou liggen. Wat moeten we ons daar precies bij voorstellen?

Het is inderdaad wel handig om kort de structuur van onze agenda uit de doeken te doen. We hebben daar in het begin flink over gediscussieerd. Iedere onderzoeker kan wel op een A4'tje schrijven wat er volgens hem of haar onderzocht zou moeten worden. Dat is niet het probleem. Maar daarmee heb je geen document dat een afspiegeling biedt van kennisbehoeften en lacunes in het hele onderzoeksveld. Bovendien is de effectiviteit van het onderzoek niet geborgd. Hoe zorg je ervoor dat je onderzoek een factor in het erfgoedveld wordt? Wat dat betreft zijn de *Karakterschetsen* uit 2014 op de achtergrond aanwezig, die destijds als Kennisagenda Erfgoed en Ruimte de wereld in werden gestuurd. We richten ons nu voorlopig alleen maar eens op de sector, maar wel met het doel om het onderzoek effectief te maken in het veel bredere domein waarin we opereren. Het moet zo zijn dat niet alleen de RCE zich herkent in wat te doen staat. Ook de buitenwereld moet er iets mee opschieten en er zo mogelijk bij aansluiten.

Maar wat zou voor dat alles een goede structuur kunnen zijn? We hadden kunnen kiezen voor een klassieke indeling naar bouwkundige typologie, maar zoiets vonden we minder geschikt.

Je krijgt dan toch weer lijstjes met postkantoren, bejaardentehuizen, tapperijen, dierspeciaalzaken... We zochten een indeling die het mogelijk zou maken om in elk thematisch hoofdstuk de link te leggen tussen de ondergrond, de landschappelijke inrichting en de bouwkundige en civieltechnische voorzieningen. Zo laat je bij ieder thema de verbanden zien tussen de disciplines die we onderscheiden: de geografie, de historische stedenbouw en de architectuur- en bouwgeschiedenis.

En die systeembenadering?

Daarvoor kunnen we het beste een voorbeeld geven. Stel dat je een bunker gaat herbestemmen. Je kunt dan heel klassiek het gebouw centraal stellen en onderzoeken. Je kijkt dan naar het hoofdstuk 'Militair' in onze onderzoeksagenda, en neemt de vragen mee die daar staan. Maar begrijp je het object dan ook? De systeembenadering houdt in dat je verder kijkt. Die bunker staat immers niet op zichzelf, die heeft een context. Daarom hebben we zeven landschappelijke, ruimtelijke en functionele thema's geformuleerd, die je kunt betrekken bij het formuleren van je vraagstelling. Voor een bunker lijkt het thema 'Natuurlijke landschapontwikkeling' misschien niet direct relevant, maar de ligging is militair van groot belang. En dat geldt ook voor thema's als 'Bouwen' of 'Infrastructuur'. Het gaat om zaken die het object overstijgen, zoals de toepassing van beton en funderingstechniek, over bouwlogistiek en dergelijke. Zo ontstaat een systematiek die het object overstijgt. Hoe past het object in het grotere geheel? In het geval van een bunker dus ook de militaire strategie waarin die een middel is, en daarmee de relatie tot andere onderdelen in het systeem: dat is de vraag die deze agenda in elk thematisch kopje adresseert.

En hoe hebben jullie dat verder uitgewerkt?

Nadat de onderzoeksagenda is ingeleid vanuit het perspectief van de fysische en historische geografie, de historische stedenbouw en de architectuur- en bouwgeschiedenis, volgen zestien hoofdstukken. Hoofdstuk 8 tot en met 16 benoemen thema's waaronder je zonder veel moeite gebouwencategorieën en aangelegde structuren kunt scharen. Je moet dan denken aan 'Landbouw', 'Werken, handel en industrie', 'Religie en begraven' of 'Wonen'. De daaraan voorafgaande hoofdstukken behandelen de context, waarin je boerderijen, fabrieken, bankkantoren, kerken of woonhuizen kunt aantreffen. Denk daarbij aan domeinen als 'Natuurlijke landschapontwikkeling', 'Water', 'Bouwen' of 'Infrastructuur'.

Voor alle hoofdstukken geldt dat per thema wordt vastgesteld wat de stand van onderzoek is, wat de cruciale onderzoeksthema's zijn en wordt

een aantal mogelijke onderzoeksvragen op een rij gezet.

We hebben jullie ook iets over maatschappelijke opgaven horen zeggen. Moeten we jullie agenda zien als een uitwerking van beleidsuitspraken? Sinds een paar jaar is de RCE een rijkskennisinstelling, net als bijvoorbeeld het RIVM en het KNMI. Daar hoort een bepaalde verplichting bij. Wij kunnen als onderzoekers prima vanuit de inhoud gedreven onderzoeksvragen formuleren, maar wij én anderen hebben er tegelijkertijd baat bij als ons werk binnen een breder maatschappelijk kader een rol vervult. Naast de Rijksdienst voor Monumentenzorg (RDMZ) was de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) een van onze voorlopers. Bij de ROB ontstond met de Malta-wetgeving de gewoonte om onderzoek te programmeren door middel van een agenda. Daar is die NOaA voor ontwikkeld. Bij de RDMZ bestond die gewoonte niet, daar werd voornamelijk in het kader van de restauratie van gebouwen onderzoek bedreven, vooral in de vorm van documenteren en beschrijven, deels ook ten behoeve van advisering. Maar de thematische koppeling van het onderzoek was nog niet aan de orde. Het monumentenzorg-onderzoek had een tweeledig motief. Er werd van buitenaf een beroep gedaan op de dienst, maar er werd ook door de dienst zelf onderzoek uitgezet. In de keuze van de *Geïllustreerde Beschrijvingen* zag je de persoonlijke voorkeuren van de schrijvers soms doorschemeren; dat gold ook voor de latere *Cultuurhistorische Studies*.

Maar de wereld is sindsdien veranderd. Meer dan pakweg vijftientig jaar geleden, moet het werk van de dienst explicieter ten goede komen van de samenleving en moet onderzoek meehelpen om maatschappelijke opgaven op te lossen. Vergis je niet hoor, zo'n maatschappelijke opgave kan zijn dat monumenteigenaren problemen hebben met zoutuitbloei van hun bakstenen en dat wij onderzoek doen hoe ze dat probleem zouden kunnen oplossen. Het zijn heus niet altijd grootse en meeslepende thema's. Maar het verschil met vroeger is dat we ons veel meer afvragen wie we met ons onderzoek kunnen helpen en hoe onderzoek onder de aandacht van nieuwe gebruikers kan worden gebracht. Dat kunnen woonhuiseigenaren zijn, gemeenteambtenaren, ondernemers, noem maar op.

Als we daar op voortborduren, wat is dan de samenhang tussen de maatschappelijke opgaven die jullie signaleren? Het lijkt op het eerste gezicht een nogal ongelijk rijtje van thema's in de onderzoeksagenda, niet specifiek van toepassing op het erfgoedvraagstuk.

Architecture, Urban Planning, Landscape Research Agenda? Or does your agenda build on something else?

No. Firstly, the Heritage Review wasn't an agenda but a review. Although it included a knowledge component and identified knowledge gaps, the document wasn't written with the idea of streamlining, scheduling or prioritising future research. In that sense, we didn't have a precursor in mind when we wrote this agenda. Our document is probably more like the National Archaeology Research Agenda (NOaA 2.0). That's a long list of general and specific questions that is meant to be used as a checklist in research, with the idea that: If you excavate at site X or Y, then immediately consider these or those questions. We learned lessons from the NOaA 2.0, which we see as inspirational even though it operates in a different system. The bottom line is that we need a criterion to be able to establish why we do one thing and not another. Here, the societal challenges first show us the way, while the knowledge gaps we have identified tell us which direction to take.

Societal challenges and knowledge gaps, you say. At the same time, you use a so-called systems approach that underlies the agenda. How exactly should we envisage that?

It might be a good idea to first briefly explain the structure of our agenda. This is something we discussed quite a lot at the start. Every researcher can write down on an A4 sheet what they think should be researched. That's not the problem. But this doesn't give you a document that reflects the knowledge needs and gaps across the entire research field. Nor does it guarantee the effectiveness of the research. So how do you ensure that your research becomes a *factor* in the heritage field? In that respect, the *Character Sketches* from 2014 are still there in the background, presented at the time as a Heritage and Space Knowledge Agenda. For now, we're focusing solely on the sector, but then with the aim of making the research effective in the much broader domain in which we operate. It shouldn't be just the RCE that recognises what needs to be done. The outside world must also benefit from it and connect with it, if possible.

But what is the best type of structure for all of that? We could have opted for a classic division by architectural typology but we thought that something like that was less suitable. Because then you end up with lists of post offices, old people's homes, pubs, pet shops... We were looking for a format that would enable us to link the subsoil, landscaping and architectural and civil engineering facilities in each thematic chapter. That way, for each theme you show the links between

the disciplines that we differentiate: geography, historical urban planning and architectural and building history.

And that systems approach?

The best thing we can do here is give an example. Suppose you're going to repurpose a bunker. You could then very classically focus on the building and study it. You would then read the 'Military' chapter in our research agenda and use the questions you find there. But do you also understand the object? The systems approach involves looking further. After all, that bunker isn't a standalone object; it has a context.

That's why we formulated seven landscape, spatial and functional themes that you can consider when formulating your question. For a bunker, the Natural Landscape Development theme may not seem directly relevant, but its location is militarily significant. And the same applies to themes such as 'Building' or 'Infrastructure'. It's about issues that transcend the object, such as the use of concrete and foundation technology and such as construction logistics and the like. This gives rise to a system that transcends the object. How does the object fit into the bigger picture? In the case of a bunker, there is the military strategy that it serves and its relationship to other components in the system: that's the question that this agenda addresses in each thematic heading.

And how did you develop that further?

The research agenda is first introduced from the perspectives of physical and historical geography, historical urban planning and architectural and building history, and this is followed by 16 chapters. Chapters 8 to 16 identify themes under which you can easily group building categories and landscaped structures. They include 'Agriculture', 'Work, trade and industry', 'Religion and burial' or 'Housing'. The chapters that precede them discuss the context in which you might encounter farms, factories, bank offices, churches or residential houses. This can include domains such as 'Natural landscape development', 'Water', 'Building' or 'Infrastructure'.

In every chapter, for each theme the status of the research, the crucial research themes and a number of possible research questions are identified.

You also mentioned something about societal challenges. Should we regard your agenda as an elaboration of policy statements?

For a number of years, the RCE has been a national knowledge institution – just like the RIVM (National Institute for Public Health) and KNMI

(Royal Netherlands Meteorological Institute), for example. This means we have a certain obligation. As researchers, we are good at formulating content-driven research questions but at the same time we and others benefit when our work plays a role in a broader social framework. Besides the National Monument Preservation Service (RDMZ), the National Office for Archaeological Investigations in the Netherlands (ROB) was one of our predecessors. At the ROB, the Malta legislation gave rise to the custom of programming research by means of an agenda. That is what that NOaA was developed for. There was no such custom at the RDMZ. There, research was primarily conducted in the context of building restoration, especially in the form of documentation and description and partly also for the purpose of consultancy. But there wasn't yet any thematic linking of the research. The heritage conservation study had a dual motive. External parties were able to request the department's services, but the department itself also conducted research. In the choice of the *Illustrated Descriptions*, you could sometimes discern the personal preferences of the writers; the same was true of the later *Cultural Historical Studies*.

But the world has changed since then. More than twenty-five years ago, the service's work was more explicitly aimed at benefiting society and the research was intended to help resolve societal challenges. But don't forget that such a societal challenge might have been that the owners of listed buildings had problems with salt efflorescence of their bricks and that we researched how they could solve that problem. So the themes were by no means always grand and compelling. But the difference between the present and the past is we are now much more concerned about who we can help with our research and about how our research can be brought to the attention of new users. Those users can be residential property owners, municipal officials, entrepreneurs, and so on.

If we elaborate on that, what is the connection between the societal challenges that you identified? At first glance, the research agenda seems to include a rather uneven set of themes, not specifically applicable to the heritage issue.

That really depends on how you approach it. Look, we don't formulate those societal challenges – the world around us does that for us. You know as well as we do that ten years ago we were dealing with very different buzzwords and crises, felt or not, than today. And that academic research – including architectural history – always reacts to that. During the Covid pandemic, research into diseases and how they were handled in the past

Dat is een kwestie van hoe je het benadert. Kijk, wij formuleren die maatschappelijke opgaven niet, dat doet de wereld om ons heen wel voor ons. Jullie weten net zo goed als wij dat we tien jaar geleden met heel andere buzzwords en al dan niet gevoelde crises te maken hadden dan tegenwoordig, en dat het academisch onderzoek daar altijd op reageert, ook de architectuurhistorie. Op het moment dat de coronapandemie uitbrak, intensiverde het onderzoek naar ziektes en de omgang daarmee in het verleden enorm. In die zin kunnen we geen voorschot nemen op de wereld van 2030. Maar wat we wel kunnen – en wat we met deze agenda ook hopen te doen – is het bieden van een handvat en structuur. In eerste instantie voor onze eigen onderzoekers, maar ook als uitnodiging voor het veld. Wanneer er een maatschappelijke opgave is die als urgent wordt ervaren, en als die in meer of mindere mate ook de omgang met erfgoed beïnvloedt, dan biedt onze agenda een richtsnoer voor de architectuur-, bouw-, landschaps- of stadshistoricus. Met onze agenda kan de onderzoeker zich positioneren, niet door grote vergezichten en visies te schilderen over de toekomst van Nederland, maar door er op te wijzen dat oplossingen voor problemen soms al lang geleden bekend waren, of door dat te onderzoeken.

We menen dat we de maatschappelijke opgaven het best tegemoet kunnen treden vanuit de inhoud, omdat daar het antwoord moet worden gezocht. Wij zijn in Nederland heel slecht in het organiseren van ons collectieve geheugen. Het bewustzijn dat we ergens vandaan komen, en dat anderen voor ons ook al met veel van de tegenwoordige problematiek te maken hebben gehad, is volstrekt onderbelicht. Wie weet nog dat zeventiende-eeuwse inpolderingen ook al voor problemen met grondwaterstanden en verzakkingen zorgden? Dat je overstroomde kelders kon voorkomen door drijvende bakken onder je huis te bouwen? We hebben het nu over een sloopverbod, maar wie weet dat er voor 1900 nauwelijks werd gesloopt en dat de stad Hoorn in de achttiende eeuw al het sloopmateriaal voor zichzelf opeiste? Dat mensen suite-scheidingen in hun kamers maakten om lekker warm of lekker koel te zitten? Terwijl we die tegenwoordig uit al die jaren-dertighuizen slopen om vervolgens een airconditioning aan te schaffen of te klagen over de stookkosten.

We zoeken in onze agenda dus naar een zekere flexibiliteit en bruikbaarheid op langere termijn. We hebben ons afgevraagd: waar hebben we eigenlijk nog geen kennis over? Niet alles wat je in de agenda tegen zult komen, is opgeschreven in reactie op een directe vraag, maar thema voor thema aan de orde stellend, kunnen wel mogelijkheden aan het licht komen om op concrete beleidsvragen te reageren.

Hoe lang voorzien jullie de geldigheid van deze agenda, zodra hij omstreeks de zomer van 2025 klaar is?

Dat weten we nog niet. Maar hij moet niet over drie jaar al verouderd zijn. Hij moet een jaar of tien bruikbaar zijn. Wanneer we klaar zijn in de zomer, moet er een handleiding bij die aangeeft hoe je de agenda kunt gebruiken en een paar verduidelijkende voorbeelden. We zien het ook als een dynamisch document, dat je gaandeweg kunt aanvullen en corrigeren. Ook dat is vergelijkbaar met de NOaA.

En wie gaan dat onderzoek allemaal uitvoeren?

De markt voor zelfstandig onderzoekers is op dit moment nog goed en we zien onze studenten [de drie geïnterviewden zijn ook werkzaam op een universiteit, noot van de redactie] gelukkig met gemak hun weg vinden in het werkveld. We hebben in de erfgoedwereld ook dringend behoefte aan nieuwe mensen, die met nieuwe ideeën en energie komen. Maar de geluiden – waarschijnlijk doelen jullie daarop met je vraag – uit de onderwijswereld zijn ronduit zorgwekkend.

Het vakgebied van de architectuurgeschiedenis bijvoorbeeld staat hier en daar zelfs op omvallen!

Dat is inderdaad allemaal uitermate zorgelijk. Onderwijs, onderzoek en degelijke feitenkennis zijn de basis van alles wat we doen. Dat geldt veel breder dan de bouw- en architectuurgeschiedenis alleen. Ook restauratiearchitecten en aannemers lopen tegen het probleem van verschromelend onderwijs op, terwijl de nieuwe generatie de levensader voor monumenten naar de toekomst is. En nu jullie er toch over beginnen: de technische universiteiten zouden wat ons betreft best eens een tandje bij mogen zetten waar het om de geschiedenis van onze bouwkunst gaat. Je kan daar niet afstuderen op een historisch onderzoek, maar alleen op een ontwerp. Historische kennis bij architecten is soms ver te zoeken, terwijl het in het verleden toch de Delftenaren waren die de weg wezen, ook in de architectuurhistorie. Als we naar België, Duitsland, Italië en Engeland kijken, zien we architectenopleidingen met een stevige portie geschiedenis, zodat die mensen weten waar ze eigenlijk mee werken en later ook als architectuur- of bouwhistoricus aan de slag kunnen. In Nederland zijn het jammer genoeg nog steeds gescheiden werelden, wat de omgang met monumenten regelmatig in de weg zit. Breng jonge architecten bij dat ook geschiedenis deel uitmaakt van de leefomgeving, en de toekomst van ons erfgoed ziet er beter uit. Misschien kan deze onderzoeksagenda ook daar van pas komen.

intensified enormously. In that sense, we can't predict the world of 2030. But what we can do – and what we hope to do with this agenda – is provide a tool and structure. Primarily for our own researchers, but also as an invitation to the field. When there is a societal challenge that is perceived as urgent and when it also influence how heritage is managed to a greater or lesser extent, our agenda provides a guideline for architecture, building, landscape or city historians. With our agenda, researchers can position themselves not by painting grand vistas and visions of the future of the Netherlands but by pointing out that solutions to problems were sometimes already known long ago, or by researching it.

We believe that the best way to approach these societal challenges is to focus on the content, because that's where the answer must be sought. In the Netherlands, we are very bad at organising our collective memory. Our awareness that we come from somewhere and that others before us have also had to deal with many of today's issues is completely underexposed. Who remembers that 17th-century reclamations also caused problems with groundwater levels and subsidence? That you could prevent flooded basements by building floating tanks under your house? We are now talking about a demolition ban, but who knows that before 1900 there was very little demolition and that the city of Hoorn claimed all the demolition material for itself in the eighteenth century? That people used to make suite partitions in their rooms so that they would be nice and warm or cool? Whereas nowadays, we remove them from all those 1930s houses only to install air conditioning or complain about heating costs.

So in our agenda we are looking for a degree of flexibility and longer-term usability. We asked ourselves: what do we actually still lack knowledge about? Not everything in the agenda has been written in response to a direct question. But by taking a theme by theme approach, it may reveal ways of responding to specific policy questions.

How long do you expect this agenda to be valid once it is ready around the summer of 2025?

We don't know that yet. But it must not have become obsolete in three years' time. It should be usable for around 10 years. When we finish the agenda in the summer, it should come with a manual showing how to use it and some explanatory examples. We also see it as a dynamic document, which you can supplement and correct as you go along. That too is similar to the NOaA.

And who will conduct all that research?

The market for independent researchers is still good at the moment and we're happy to see that our students [the three interviewees are also working at a university, Editor's note] are easily finding their way in the field. We also desperately need new people in the heritage world who will come up with new ideas and new energy. But the trends from the world of education – which is probably what your question is referring to – are definitely worrying.

The field of architectural history, for example, is even close to collapse in some places!

All of this is indeed extremely worrying. Education, research and sound factual knowledge are the basis of everything we do. This applies much more broadly than just to building and architectural history. Restoration architects and contractors are also facing the problem of deteriorating educational standards, while the new generation is the future life-blood for our monuments. And now that you have brought up the subject: in our opinion, the universities of technology could really step up their game as far as the history of our architecture is concerned. You can only graduate from these universities in design but not in historical research. Historical knowledge among architects is sometimes hard to find, whereas in the past it was the people of Delft who showed the way, even in architectural history. When we look at Belgium, Germany, Italy and the UK, we see architectural schools teaching a good amount of history so that those people know what they are actually working with and can later work as architectural or building historians. In the Netherlands, these are unfortunately still separate worlds and this regularly gets in the way of managing our monuments. If we teach young architects that history is also part of the living environment, the future of our heritage will look brighter. Perhaps this research agenda could come in handy there too.